

УДК: 347.964.1

DOI <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2024.83.3.50>

ЕТИЧНІ ВИМОГИ ДО ПОВЕДІНКИ ПРИВАТНОГО ВИКОНАВЦЯ ПІД ЧАС ЗДІЙСНЕННЯ ВИКОНАВЧИХ ДІЙ

Митрофанов І.І.,
доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри фундаментальних і галузевих юридичних наук
Кременчуцького національного університету
імені Михайла Остроградського
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1967-1985>
e-mail: mitrofanov@i.ua

Митрофанов І.І. Етичні вимоги до поведінки приватного виконавця під час здійснення виконавчих дій.

У статті аналізуються етичні вимоги до поведінки приватного виконавця під час здійснення виконавчих дій. Зазначається, що діяльність приватного виконавця належить до соціономічного виду професій системи та пов'язана з постійною взаємодією з людьми. Професії цього виду здебільшого висувають підвищені вимоги до здоров'я, фізичної та психічної працездатності людини. Їм властиві складне поєднання прямих і непрямих результатів праці, безпосередніх і віддалених у часі. Зміст праці в цих професіях відрізняється високою емоційною насиченістю міжособистісних контактів, високою відповідальністю за результати спілкування, за прийняття рішення. У своїй діяльності приватні виконавці зустрічаються з потребою в оцінюванні вчинків людей з точки зору закону. Оскільки вони спостерігають найрізноманітніші прояви активності людей в самих кризових ситуаціях їх життя та мають вирішувати їх долю на ґрунті норм права, ця професія несе в собі найвищу соціальну значущість та відповідальність. Акцентується увага на тому, що природа етичних вимог до поведінки приватного виконавця під час здійснення виконавчих дій залишається недостатньо з'ясованою. Указується, що метою статті є визначення моделі етичних вимог до поведінки приватного виконавця під час здійснення виконавчих дій за правилами професійної етики. Констатується, що процесуальна комунікація, регламентована законодавством, з приватним виконавцем має бути швидкою та доступною для сторін. Час прийому повинний бути максимально зручним для учасників виконавчого провадження. Етичними засадами професійного спілкування приватного спілкування розглядаються: заборона неправомірної вигоди, забезпечення інтересів усіх сторін виконавчого провадження та приватного виконавця, документування та фіксація дій приватного виконавця, уникнення конфлікту інтересів, збереження конфіденційності. Досліджуються питання медіації у виконавчому провадженні. Робиться висновок, що в процесі своєї професійної діяльності приватний виконавець, вступаючи в міжособистісні відносини з різними категоріями громадян, зобов'язаний враховувати та використовувати різні форми інтеракцій, що відповідають закону, правилам етики й обставинам комунікації.

Ключові слова: професійна етика, етика приватного виконавця, етичні вимоги, поведінка приватного виконавця, виконавчі дії.

Mytrofanov I.I. Ethical requirements for the behavior of a private contractor when performing executive actions.

The article analyzes the ethical requirements for the behavior of a private executor during execution of executive actions. It is noted that the activity of a private performer belongs to the socio-economic type of professions of the system and is associated with constant interaction with people. Professions of this kind mostly make high demands on a person's health, physical and mental capacity. They are characterized by a complex combination of direct and indirect labor results, immediate and remote in time. The content of work in these professions is characterized by high emotional saturation of interpersonal contacts, high responsibility for the results of communication, for decision-making. In their activities, private

executors are faced with the need to evaluate people's actions from the point of view of the law. Since they observe the most diverse manifestations of people's activity in the most crisis situations of their lives and have to decide their fate on the basis of legal norms, this profession carries the highest social significance and responsibility. Attention is focused on the fact that the nature of ethical requirements for the behavior of a private executive during executive actions remains insufficiently clarified. It is indicated that the purpose of the article is to determine the model of ethical requirements for the behavior of a private performer during performance of executive actions according to the rules of professional ethics. It is noted that procedural communication, regulated by legislation, with a private executor should be quick and accessible to the parties. The reception time should be as convenient as possible for the participants of the enforcement proceedings. Ethical principles of professional communication and private communication are considered: the prohibition of undue benefit, ensuring the interests of all parties to enforcement proceedings and the private executor, documenting and recording the actions of the private executor, avoiding conflicts of interest, maintaining confidentiality. Issues of mediation in executive proceedings are being investigated. It is concluded that in the course of his professional activity, a private performer, entering into interpersonal relations with various categories of citizens, is obliged to take into account and use various forms of interactions that comply with the law, rules of ethics and communication circumstances.

Key words: professional ethics, ethics of a private contractor, ethical requirements, behavior of a private contractor, executive actions.

Постановка проблеми. Діяльність приватного виконавця належить до соціономічного виду професій системи «людина – людина» («людина – група» та «людина – соціум») та пов'язана з постійною взаємодією з людьми. Професії цього виду здебільшого висувають підвищені вимоги до здоров'я, фізичної та психічної працездатності людини. Їм властиві складне поєднання прямих і непрямих результатів праці, безпосередніх і віддалених у часі [1, с. 23]. Змістове навантаження праці у цих професіях відрізняється високою емоційною насиченістю міжособистісних контактів, високою відповідальністю за результати спілкування, за прийняття рішення [2, с. 7]. У своїй діяльності приватні виконавці зустрічаються з потребою в оцінюванні вчинків людей з точки зору закону. Оскільки вони спостерігають найрізноманітніші прояви активності людей в самих кризових ситуаціях їх життя та мають вирішувати їх долю на ґрунті норм права, ця професія несе в собі найвищу соціальну значущість та відповідальність.

Як загальні характерні риси діяльності приватного виконавця слід указати те, що така діяльність представляє собою складну в соціальному значенні відкриту систему, оскільки складає ширший контекст виконавчої галузі влади й вирішує поставлені державою завдання примусового виконання судових актів і інших рішень, що забезпечує встановлений порядок діяльності судів. На цій підставі під час професійного становлення в суб'єктів приватного виконання формується відповідна професійна мотивація, що представляє складний комплекс потреб, інтересів, ідеалів і переконань. У структурі мотивації приватного виконавця особливу роль відіграють такі моральні спонукання, як прагнення до справедливості, любов до істини, почуття обов'язку, патріотизм, і інші соціально благословенні ціннісні орієнтири. У зв'язку з чим мотивація особи будь-якого фахівця – феномен дуже динамічний та може змінюватися під впливом різних зовнішніх соціальних і суб'єктивно-психологічних факторів, у конкретних умовах професійної діяльності мотивація або фіксується та розширюється, або починає деградувати, проявляючи тенденцію до професійної деформації.

Стан опрацювання цієї проблематики. Проблематика діяльності приватного виконавця, в тому числі і його професійної етики, були предметом розгляду в наукових працях А.М. Авторгова, Ю.В. Білоусова, Ф.В. Бортняка, О.Б. Верби-Сидор, Р.В. Ігоніна, Д.Ю. Іщенко, О.О. Кармази, В.В. Масюка, Р.О. Ляшенка, О.М. Овчаренко, Ю.М. Павлюченко, Ю.Д. Притики, А.В. П'ятницького, О.В. Соломко, Т.Р. Федосєєвої, С.Я. Фурси, М.Й. Штефана, С.В. Щербак і інших учених і практиків. Разом із тим природа етичних вимог до поведінки приватного виконавця під час здійснення виконавчих дій залишається недостатньо з'ясованою.

Метою статті є встановлення етичних вимог до поведінки приватного виконавця під час здійснення виконавчих дій за правилами професійної етики.

Виклад основного матеріалу. Специфіка професійної діяльності приватного виконавця полягає в тому, що: 1) його правозастосовна діяльність ретельно регулюється законом. Порушення

закону, нехтування своїми професійними обов'язками й етичними принципами неприпустимо й є свідченням, у першу чергу того, що у виконавця рішень низький рівень професійної кваліфікації. Ця теза формує потребу в неухильному, найбільш точному й якісному виконанні нормативних приписів, виховує спрямованість особи, її правомірну поведінку. Саме потреба в дотриманні норм права та моралі визнається основною соціально значущою якістю особи, що впливає на її правосвідомість. Усе це в взаємозв'язку становить високий рівень соціалізації приватного виконавця, його відповідальність перед соціумом і нормативність поведінки; 2) вона характеризується напруженістю, екстремальністю, обумовленістю виконанням складної, одноманітної праці в умовах обмеження інформації, часу, активного супротиву зацікавлених осіб, небажання вступати в інтеракції, ігнорування ними норм права. Це приводить до нервово-психічних перевантажень, що погіршується через нерегулярну зміну умов праці, порушення звичного режиму добової життєдіяльності, змушену відмову від відпочинку, що викликає стан психічної напруженості, емоційної нестійкості, появу невротичних реакцій, різних розладів і захворювань; 3) виконавця для її здійснення закон наділяє певними владними повноваженнями. Усі його дії достатньо ретельно визначені законом, яким він має послуговуватися та за межі якого не повинен виходити, оскільки це може порушити законні права й інтереси громадян. Навпаки, недодержання законодавчих приписів може призвести до тяжких наслідків, нанести психологічну травму, заподіяти моральну шкоду, як самій людині, так і його близьким, заплямувати чесне ім'я, сформувану перекохану думку про інститут приватних виконавців у цілому; 4) під час її здійснення виконавцю доводиться стикатися з різноманітними життєвими випадками, долями різних людей. Усе це в сукупності та кожний випадок ситуація окремо вимагають індивідуального підходу, уважного вивчення виниклих правових відносин. Тому, щоб найкваліфікованіше та найадекватніше оцінювати ті або інші дії, вирішувати те або інше питання, виконавцю, крім професійних знань, необхідна певна психологічна підготовка; 5) в її здійсненні слід елімінувати втручання та тиск із боку третіх осіб. Він самостійний в ухваленні тих або інших рішень та підкоряється тільки закону. Це, у свою чергу, формує в нього здатність самостійно ухвалювати рішення, почуття відповідальності за свої дії. Так, виконавець самостійно ухвалює рішення щодо повернення виконавчого документу стягувачу без прийняття до виконання в разі, якщо на момент подачі стягувачем заяви про примусове виконання рішення кількість виконавчих документів за рішеннями про стягнення періодичних платежів, заробітної плати, заборгованості фізичних осіб з оплати житлово-комунальних послуг, поновлення на роботі перевищує 20 відсотків загальної кількості виконавчих документів, що перебувають на виконанні у приватного виконавця (п. 2 ч. 3 ст. 5 Закону України «Про виконавче провадження» (далі – Закон № 1404-VIII [3]).

Указані особливості професійної діяльності виконавця є найзагальнішими для всіх напрямів виконавчого провадження та не стосуються специфіки їх проявів. Проте подібний підхід сприяє створенню типової професіограми – об'єктивних ознак діяльності та психограми – професійно значущих якостей, створює надійний фундамент оцінювання та відбору осіб, які виявили намір здійснювати діяльність приватного виконавця. Професіограми та психограми професій типу «людина-людина» відображають звичайно тільки якісні характеристики діяльності. Усі соціально-психологічні умови діяльності суб'єктів, зазвичай, складно заздалегідь передбачити та кількісно оцінювати через високу динамічність та специфіку соціально-психологічних феноменів. Наприклад, діяльність того чи іншого фахівця в організації багато в чому визначається її формальною структурою (числом рівнів управління, жорсткістю регламентації тих чи інших аспектів діяльності – доступу в бази даних, контролю спілкування й ін.), особистісними особливостями безпосередніх керівників, організаційною культурою [1, с. 23].

Звернення до досвіду розроблення професіографічних сторін (підструктур) діяльності державних виконавців, з якої виконавче провадження має схожі риси. При цьому професіографія є технологією вивчення професійного середовища з метою виокремлення основних вимог до особистісних якостей та психофізіологічних властивостей суб'єкта праці [4, с. 111]. Таке порушення питання дозволяє виділити такі напрями діяльності приватних виконавців: 1) *пошуково-реконструктивна підструктура* включає збирання й оброблення вихідної інформації, необхідної для виконання професійних завдань; 2) *комунікативна підструктура* полягає в одержанні потрібної інформації через спілкування; 3) *організаційна підструктура* припускає мобілізацію фахівців на виконання програми (плану) на основі певних правил і процедур і включає цілеспрямований на них вплив; 4) *посвідчувальна підструктура* – приведення отриманої інформації в спеціаль-

ну, законом передбачену форму (постанова про розшук боржника), які віддзеркалюють процес і результати встановлення істини в справі й є доказом усього процесу пізнання; 5) *соціальна підструктура* включає профілактичні заходи, правову пропаганду серед громадян, участь у вихованні правопорушників для повернення їх до соціальної норми поведінки відповідно до вимог законності.

Для всіх напрямів виконавчого провадження виділені підструктури є загальними, проте залежно від виконуваних функцій виконавцем значущість кожної з них змінюється. Пошукову, комунікативну, організаційну та соціальну сторони діяльності виконавців рішень слід уважати найбільше психологічно насиченою, що пронизують усі напрями виконавчого провадження. При цьому їх ефективність безпосередньо залежить від ступеня функціонування у виконавця тих або інших морально-психологічних якостей. Кожна професіографічна сторона діяльності приватного виконавця може виступати самостійно, в тісному взаємозв'язку з іншими видами й, нарешті, як допоміжний фактор, забезпечувати успішність виконання важливих для держави та соціуму завдань.

Якісне, ефективне та надійне виконання ним професійних обов'язків залежить, в першу чергу, від соціальної, моральної й інтелектуальної зрілості особи виконавця. Тому в інтеракціях з учасниками виконавчого провадження приватний виконавець має бути стриманим, коректним і тактовним; забезпечити однакове ставлення до усіх їх, дотримуючись високих стандартів ввічливості та поваги до їхніх прав, сприяти сторонам виконавчого провадження в реалізації їхніх прав, передбачених чинним законодавством. Процесуальна комунікація, регламентована законодавством, з приватним виконавцем має бути швидкою та доступною для сторін. Час прийому повинний бути максимально зручним для учасників виконавчого провадження.

Виконавці, які проводять особистий прийом громадян, зобов'язані дотримуватися правил регламентації свого робочого часу. Їм рекомендовано втримуватися від сторонніх справ під час прийому учасників виконавчого провадження. Додержуючись загальних вимог етики та професійної поведінки, приватний виконавець виходить з конституційних положень про те, що людина, її права та свободи є найвищою цінністю та кожний має право на недоторканність приватного життя, особисту та сімейну таємницю, заштиту честі, гідності, свого доброго імені.

Проявлення прихильності приватного виконавця до професійних етичних вимог – це його здатність шанобливо ставитися до гідності людини, незалежно від її соціального стану й обставин, що склалися. Приватний виконавець має утримуватися: 1) від будь-якого виду висловлень та дій дискримінаційного характеру за ознаками раси, кольору шкіри, політичних, релігійних і інших переконань, статі, інвалідності, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання, за мовними або іншими ознаками; 2) брутальності, проявів зневажливого тону, упереджених зауважень, пред'явлення нелегальних, незаслужених звинувачень; 3) погроз, образливих висловлювань або реплік, дій, що перешкоджають нормальній комунікації або провокують противоправну поведінку.

Заборона неправомірної вигоди. Приватний виконавець повинен чітко відмовлятися від незаконних пропозицій з боку боржника й інших осіб, що спрямовані на невиконання вимог виконавчого документа. У такому разі приватний виконавець повинен максимально повно й об'єктивно пояснити боржнику необхідність виконання вимог виконавчого документа, запропонувати боржнику та стягувачу пройти процедуру медіації, укласти мирову угоду та запропонувати інші, передбачені чинним законодавством можливості та варіанти, спрямовані на досягнення основної мети діяльності приватного виконавця – втілення вимог виконавчого документа [5].

Медіація у виконавчому провадженні. Більшістю вчених медіація розуміється як певний підхід до розв'язання конфлікту, в якому нейтральною третьою стороною забезпечується структурований процес для того, щоб допомогти конфліктуючим сторонам прийти до взаємно прийняттого вирішення спірних питань [6, с. 158–173]. У юридичній енциклопедії дефініція медіації (від лат. mediation – посередництво) визначається як приватне та конфіденційне використання посередників для виходу із конфліктної ситуації [7, с. 610]. Вона уможливорює уникнення втрати часу в судових засіданнях і додаткових і непередбачуваних матеріальних витрат. Це нова форма вирішення юридичних конфліктів, яка прийшла до нас із західних країн [8, с. 292–295]. У Кодексі етики медіатора визначається, що медіація є позасудовою добровільною, конфіденційною, структурованою процедурою, під час якої сторони через медіатора (медіаторів) намагаються запобігти виникненню або врегулювати конфлікт (спір) шляхом проведення переговорів [9].

Відповідно до ч. 2 ст. 3 Закону України «Про медіацію» від 16.11.2021 № 1875-IX медіація може проводитися до звернення до суду, третейського суду, міжнародного комерційного арбітражу або під час досудового розслідування, судового, третейського, арбітражного провадження, або під час виконання рішення суду, третейського суду або міжнародного комерційного арбітражу [10]. У своїй повсякденній діяльності приватні виконавці намагаються примирити два протилежні інтереси, з одного боку, інтереси кредитора, який бажає стягнути заборгованість, а з іншого боку – боржника, який не знає про існування боргу або не бажає його сплачувати. Через це, виконавець домовляється між сторонами, узгодивши або план виплат, або отримання звільнення відсотків або навіть зменшення боргу за виплату узгодженої суми [11, с. 453–466].

Ураховуючи те, що приватний виконавець забезпечує виключно примусове виконання рішень, врегулювання спорів між сторонами виконавчого провадження як на початку примусового виконання виконавчих документів, так і під час усього періоду примусового виконання, може мати позитивну користь з урахуванням інтересів усіх сторін виконавчого провадження та приватного виконавця. Приватний виконавець повинен сприяти задоволенню інтересів сторін виконавчого провадження, за наявності об'єктивної можливості, швидкого досягнення порозуміння між сторонами та виконання судових рішень та рішень інших юрисдикційних органів. Дії приватного виконавця мають відповідати міжнародно визнаним етичним засадам медіації, а так само основним засадам професійної етики приватного виконавця [5].

Так, 7.08.2019 в Сінгапурі було підписано Конвенцію ООН «Про міжнародні угоди за наслідками медіації» (United Nations Convention on International Settlement Agreements Resulting from Mediation). Україна так само є підписантом. Конвенцією передбачено обов'язок держав, які її ратифікували, приводити у виконання міжнародні угоди за наслідками медіації згідно з національним процесуальним правом і відповідно до умов, передбачених Конвенцією. Тобто, запроваджено примусове виконання міжнародних угод про врегулювання комерційних спорів, укладених за результатами медіації сторонами – резидентами країн – учасниць Конвенції, без розгляду судом суті спору й угоди. Сферою дії Конвенції є те, що нею врегульовано виконання угод, укладених за наслідками медіації; ускладнені елементом; стосовно медіації комерційних спорів; тільки примусове виконання через компетентний орган (суд), який не здійснює перевірки угоди по суті. Конвенція встановлює такі вимоги до міжнародної угоди, укладеної за результатами медіації: письмова форма, з підписом медіатора на угоді (або з документом, який підтверджує факт проведення медіації). Конвенція не поширюється на виконання угод за результатами медіації, укладених у спорах із приватних, сімейних, домашніх відносин, зі спорів у сфері сімейного, спадкового та трудового права; не регулює процедуру медіації, питання обов'язковості або необов'язковості медіації, а також виконання мирових угод, затверджених судом [12, с. 607–617].

Законодавством не врегульовано повноваження виконавців пропонувати сторонам завершити конфлікт шляхом процедури медіації. Тим не менше, в разі, якщо сторони під час виконання рішення виявляють бажання вирішити існуючі протиріччя через медіатора, можна передбачити три варіантів завершення виконавчого провадження: 1) в зв'язку з фактичним виконанням рішення суду; 2) на підставі заяви стягувача про припинення виконавчого провадження та повернення виконавчого документа; 3) укладення сторонами угоди за результатами медіації, затвердженої судом як мирової угоди, що містить умови та порядок виконання рішення суду [12, с. 607–617].

Документування та фіксація дій приватного виконавця. Під час здійснення своєї професійної діяльності приватний виконавець може фіксувати на матеріальних або цифрових носіях інформації обставини та факти своєї професійної діяльності, навколишнього середовища з питань, пов'язаних із такою діяльністю. За необхідності приватний виконавець під час документування своєї діяльності залучає понятих і спеціалістів, участь яких необхідна в кожному окремому випадку, представників правоохоронних органів для належного виконання своїх професійних обов'язків та для підвищення рівня довіри до вказаних дій (стаття 21 Кодексу професійної етики приватних виконавців України, затвердженого рішенням 3'їзду приватних виконавців України № 7 від 26.10.2021 (далі – Кодексу) [5].

Конфлікт інтересів. Приватний виконавець має право брати участь в громадській діяльності, публічних заходах, якщо вони не завдають шкоди його статусу, авторитету професії та не можуть вплинути на здійснення його професійних обов'язків, проте повинен уникати взаємовідносин, які можуть вплинути на його незалежність та неупередженість. Приватний виконавець повинен ураховувати, що сімейні або соціальні взаємовідносини чи будь-які інші стосунки та втручання з

боку органів державної влади не мають впливати на його процесуальну поведінку та винесення рішень за виконавчим провадженням (стаття 22 Кодексу) [5].

Збереження конфіденційності. У відносинах із учасниками виконавчого провадження приватний виконавець зобов'язаний дотримуватись норм конфіденційності та не розголошувати іншим особам інформацію, отриману ним у зв'язку з виконанням своїх професійних обов'язків, окрім випадків, передбачених законом. Збереження конфіденційності інформації, яка стає відомою приватному виконавцю, помічникам і персоналу під час примусового виконання рішень, є обов'язком виконавця. Приватний виконавець зобов'язаний поінформувати та роз'яснити дотримання принципу конфіденційності своїм помічникам, стажистам і іншим особам, які перебувають в трудо-правових відносинах із приватним виконавцем. Приватний виконавець збирає й обробляє персональні дані лише для мети виконавчого провадження. Інформація, яка є комерційною, банківською, державною або іншою таємницею, збирається й обробляється лише для мети виконавчого провадження. Приватні виконавці повинні ставитися до такої інформації з належною відповідальністю та мають забезпечувати дотримання такої конфіденційності помічниками та персоналом. За розголошення конфіденційної інформації помічниками та персоналом приватного виконавця останній підлягає особистій відповідальності (стаття 23 Кодексу) [5].

Висновки. Таким чином, процесуальна комунікація, регламентована законодавством, з приватним виконавцем має бути швидкою та доступною для сторін. Час прийому повинний бути максимально зручним для учасників виконавчого провадження. Етичними засадами професійного спілкування приватного спілкування розглядаються: заборона неправомірної вигоди, забезпечення інтересів усіх сторін виконавчого провадження, документування та фіксація дій приватного виконавця, уникнення конфлікту інтересів, збереження конфіденційності. У процесі своєї професійної діяльності приватний виконавець, вступаючи в міжособистісні відносини з різними категоріями громадян, зобов'язаний враховувати та використовувати різні форми інтеракцій, що відповідають закону, правилам етики й обставинам комунікації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Психофізіологічне забезпечення становлення фахівця у професіях типу «людина-людина»: монографія / за ред. О.М. Кокуна. Кіровоград: Імекс-ЛТД, 2013. 266 с.
2. Кириленко О.А. Психологічні детермінанти професійного стресу у представників професії типу «людина-людина»: автореф. дис. ... канд. психол. наук: 19.00.03. Київ, 2007. 20 с.
3. Про виконавче провадження: Закон України від 2 червня 2016 року № 1404-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2016. № 30. Ст. 542.
4. Кириченко В.В. Психологія праці та інженерна психологія : навчальний посібник. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2022. 240 с.
5. Кодекс професійної етики приватних виконавців України, затверджений рішенням 3'їзду приватних виконавців України № 7 від 26.10.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/show/v0007943-21#Text> (дата звернення: 24.05.2024).
6. Белінська О.В. Медіація – альтернативне вирішення спорів. *Вісник Вищої ради юстиції*. 2011. № 1 (5). С. 158–173.
7. Юридична енциклопедія: у 6 т. / ред. кол. Ю.С. Шемшученко та ін. Київ: Українська енциклопедія ім. М.П. Бажана, 2001. Т. 3. 792 с.
8. Степанова Г.М., Григорчук Н.П. Сучасна характеристика інституту медіації. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. № 1. С. 292–295.
9. Кодекс етики медіатора Національної асоціації медіаторів України: затв. рішенням Загальних зборів ГО «Національна асоціація медіаторів України» від 07.12.2017 (протокол № 1). URL: <http://namu.com.ua/ua/info/mediators/ethical-code/> (дата звернення: 24.05.2024).
10. Про медіацію: Закон України від 16.11.2021р. № 1875-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1875-20#Text> (дата звернення: 24.01.2024).
11. Каращук К.Л. Медіація і примусове виконання рішень судів та інших юрисдикційних органів. *Наукові перспективи*. 2023. № 7(37). С. 453–466.
12. Притика Ю.Д. Медіація у виконавчому провадженні з огляду на закордонний досвід. Актуальні питання у сучасній науці. 2023. № 8. С. 607–617.